

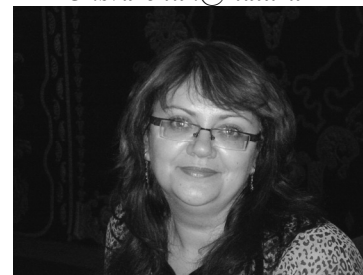
ГРАБОВЕНКО

Олена Анатоліївна
grabovenko0195@gmail.comстудентка інституту
бізнесу економіки та
інформаційних технологій
ОНПУ

УДК 657.01

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА:
ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ
ФОРМУВАННЯACCOUNTING POLICIES OF ENTERPRISE:
DEFINITION AND PROBLEMS OF
FORMATION

ВАРЧУК

Оксана Анатоліївна
Oksvarchuk@mail.ruстарший викладач кафедри
обліку, аналізу і аудиту,
ОНПУ

У статті визначено поняття «облікова політика», розглянуті основні проблеми її формування, запропоновані етапи формування облікової політики, проведено аналіз змісту розпорядчого документа, який регламентує бухгалтерський облік підприємства.

В статье определено понятие «учетная политика», рассмотрены основные проблемы ее формирования, предложенные этапы формирования учетной политики, проведен анализ содержания распорядительного документа, регламентирующего бухгалтерский учет предприятия.

The article defines the concept of "accounting policies", the basic problem of its formation, the proposed stages of formation of accounting policy, the analysis of the content of administrative documents regulating the accounting company.

Ключові слова: облікова політика, бухгалтерський облік, розпорядчий документ, етапи, структура, зміни, дослідження

Ключевые слова: учетная политика, бухгалтерский учет, распорядительный документ, этапы, структура, изменения, исследования

Keywords: accounting policies, accounting, regulatory documents, stages, structure change research

ВСТУП

На сьогодні, формуванню облікової політики підприємства необхідно приділяти багато уваги, тому що це запорука раціональної побудови бухгалтерського обліку.

Дослідженню проблем формування облікової політики приділяється багато уваги, що висвітлено у наукових роботах: Алборова Р.А., Барановська Т.В., Безруких П.С., Бутинця Ф.Ф., Верига Ю.А., Водоп'янова О.А., Ганатишин Л.Б., Гончаренко І.М., Давидов Г.М., Іванюк С.Ю., Коваленко Л.О., Кужельного М.В., Кулик В.А., Лінника В.Г., Мулик Т.О., Нечитайло А.І, Ночовна Ю.О., Прокопишин О.С., Ремньова Л.М., Шпак В.А., Швець В.Г. та інших, але незважаючи на це, існує ще ряд важливих питань, пов'язаних як із теорією, так і з практикою її формування.

Облікова політика це сукупність прийомів і способів ведення бухгалтерського обліку, а також інформаційна база системи управління на підприємстві. На законодавчому рівні, враховуючи обрану стратегію розвитку, підприємствам надано право самостійно обирати облікову політику та дозволені альтернативні варіанти її формування. При побудові бухгалтерського обліку слід пам'ятати про

один із важливих принципів – послідовність, але у зв'язку з постійним внесенням змін до Податкового кодексу та Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку виникла необхідність внесення змін і до облікової політики, що і обумовлює актуальність даного дослідження [1].

Виділення не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Етапи формування облікової політики та зміст розпорядчого документа, який регламентує ведення бухгалтерського обліку на підприємстві досі неузгоджені, тому необхідне поглиблене дослідження цих питань.

МЕТА РОБОТИ полягає у визначення поняття «облікова політика» та дослідженні основних проблем її формування.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативні та законодавчі акти щодо визначення поняття «облікова політика» та дослідження основних проблем її формування. При проведенні дослідження використано методи

теоретичного аналізу, узагальнення, групування та порівняння.

РЕЗУЛЬТАТИ

Облікова політика є елементом системи організації бухгалтерського обліку на підприємстві, встановлює методи оцінки, обліку і процедур, які є обов'язковими для застосування підприємства, може враховувати галузеві особливості в економічній сфері, обсяги виробництва, а також враховує організаційно-правову форму підприємства [2].

Сьогодні в Україні порядок формування облікової політики регламентується нормативно-правовими актами різного підпорядкування, основними з яких є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3], Положення (стандарт) бухгалтерського обліку [4], Методичні

рекомендації щодо облікової політики підприємства [5].

Водоп'янова О. А., вважає, що «облікова політика – це організація діяльності підприємства, яка застосовується із самого початку здійснення його господарських операцій. Від складових елементів облікової політики підприємства залежить достовірне відображення господарської діяльності, а відповідно й інформація у фінансовій звітності» [6].

Визначення поняття «облікова політика» в нормативних та законодавчих джерелах наведено у таблиці 1.

Для більш детального дослідження поняття «облікова політика» розглянемо підходи до його трактування в працях різних вчених (табл. 2).

Таблиця 1

Визначення поняття «облікова політика» в нормативних та законодавчих джерелах
[систематизовано на основі [3,7,8]]

Джерело	Визначення
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]	Це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової Звітності» [7]	
Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» [8]	Це конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності

Таблиця 2

Підходи до трактування поняття «облікова політика»
[систематизовано на основі [9 – 14]]

Джерело	Визначення
Давидов Г. М. [9, с. 30]	Це цілеспрямована діяльність людей з управління бухгалтерським обліком задля досягнення поставленої мети.
Барановська Т. В. [10, с. 10]	Сукупність дій із формування комплексу методичних прийомів, способів і процедур організації та ведення бухгалтерського обліку, який відповідає особливостям діяльності підприємства та інтересам його власників
Безруких П. С. [11, с. 438]	Облікова політика являє собою вибір підприємством конкретних методик, форм, техніки ведення і організації бухгалтерського обліку, виходячи з встановлених правил і особливостей діяльності (організаційних, технологічних, чисельності і кваліфікації облікових кадрів, рівня технічного оснащення бухгалтерії).
Бутинець Ф. Ф. [12, с. 51]	Це не просто сукупність способів ведення обліку, обраних відповідно до умов господарювання, а й вибір методики обліку, яка дає змогу використовувати різні варіанти відображення фактів господарського життя. В широкому розумінні її можна визначити як управління обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку (вибір підприємством конкретних методик ведення обліку).
Кучеренко Т. Є. [13, с. 51]	Це домовленості й практика, що проявляються у сукупності принципів, методів і процедур, які використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності з метою її гармонізації та створення єдиних підходів до визначення, визнання й оцінки окремих її елементів.
Шпак В. А. [14, с. 204]	Це цілеспрямована організаційно-управлінська діяльність, пов'язана з формуванням облікового порядку (чіткої організації бухгалтерського обліку, з дотриманням встановлених правил обліку.

Аналізуючи табл. 2 можна зробити висновок, що існує багато точок зору щодо визначення поняття «облікова політика».

Наприклад, Давидов Г. М. [9] Шпак В. А. [14] вважають, що облікова політика це цілеспрямована діяльність пов'язана з управлінням та організацією

бухгалтерського обліку. Бутинець Ф. Ф. [12] виділяє два підходи до розуміння поняття «облікова політика»: «в широкому розумінні її можна визначити як управління обліком» [12], а у «вузькому розумінні» – «як сукупність способів ведення обліку» [12].

Отже, на думку авторів облікова політика – це єдиний механізм управління обліковим процесом пов'язаний з організацією та веденням бухгалтерського обліку з метою забезпечення

прийняття ефективних управлінських рішень на підприємстві.

Нормативно-правове забезпечення облікової політики підприємства наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Нормативно-правове забезпечення облікової політики підприємства

[систематизовано на основі [3-5, 15 - 17]]

Назва документу	Інформація, що зазначається у нормативно-правовому акті
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3]	Надає право підприємству самостійно формувати облікову політику
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [7]	Визначає способи висвітлення облікової політики підприємства під час розкриття інформації у фінансовій звітності
П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [15]	Облікова політика може змінюватися тільки, якщо змінюються статутні вимоги, вимоги органу, який затверджує положення (стандарты) бухгалтерського обліку, або, якщо зміни забезпечать достовірне відображення подій або операцій у фінансовій звітності підприємства.
Інші П(С)БО [4]	Містять в собі елементи облікової політики щодо господарських операцій або конкретних об'єктів.
План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [16]	Є основою для розроблення робочого плану рахунків підприємства.
План рахунків та Інструкція про його застосування [17]	Містить інформацію щодо можливих варіантів обліку витрат на підприємстві та періодичність закриття транзитних рахунків.
Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства [5]	Містять інформацію про зміст розпорядчого документа про облікову політику, суб'єктів формування, випадки зміни облікової політики підприємства.

Вивчення змісту нормативно-правового забезпечення облікової політики наведеного у табл. 3 свідчить про наявність проблемних питань, що ускладнюють процес формування облікової політики підприємствами та зменшують її важливість і значення [18].

Формування облікової політики є досить трудомістким процесом та передбачає здійснення певних послідовних процедур, використання сукупності методів та прийомів організації та ведення бухгалтерського обліку, тому пропонується виділити наступні етапи її формування (рис. 1). Як бачимо з рис. 1, етапи формування облікової політики пов'язані між собою та здійснюються у певній послідовності.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства [5] формування облікової політики регламентується розпорядчим документом про облікову політику підприємства. Назва та структура розпорядчого документа про

облікову політику підприємства представлено у табл. 4.

Як бачимо, з табл. 4, на законодавчому рівні розпорядчий документ про облікову політику не має чітко регламентованої назви, форми та структури.

В економічній науковій літературі також наводять різні підходи до структури Наказу про облікову політику. Наприклад, Загородній А.Г. [27] вважає, що Наказ про облікову політику повинен включати два розділи: «Облікова політика підприємства» і «Організація обліку на підприємстві»; Пушкар М.С. [26], Бутинець Ф.Ф. [25] три розділи: «Організація роботи бухгалтерської служби», «Методика обліку» і «Організаційно-технічні аспекти обліку» [21].

Отже, Наказ про облікову політику підприємства може бути складений в загальній формі, а може містити розділи і додатки. На практиці найчастіше Наказ про облікову політику підприємства складається у загальній формі без виділення розділів [3].

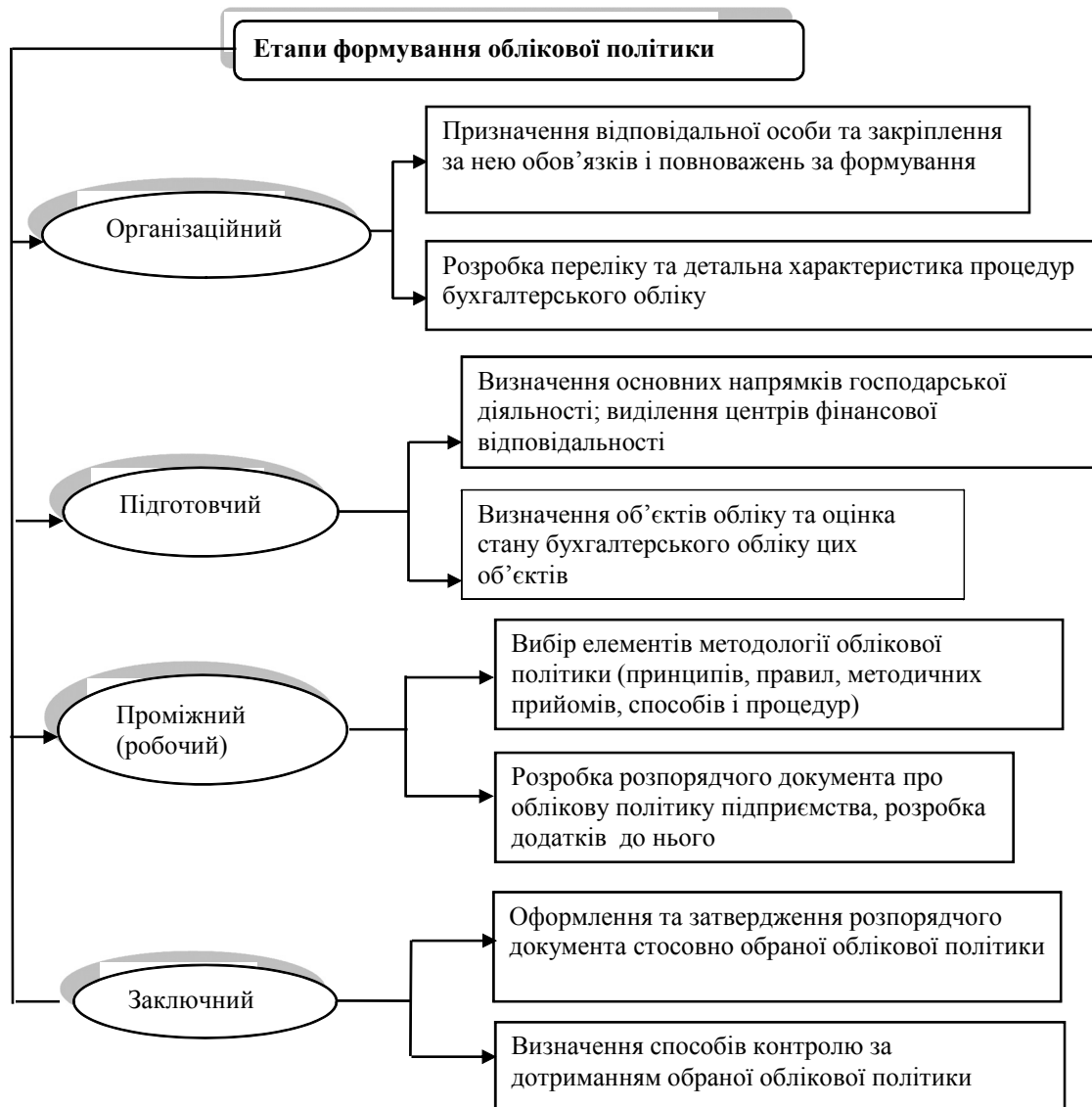

Рисунок 1. Етапи формування облікової політики
[розроблено на основі [19, 20, 21]]

Таблиця 4

Назва, структура та зміст розпорядчого документа, який регламентує бухгалтерський облік підприємства [систематизовано на основі [18, 21–24, 25–27]]

Джерело	Назва розпорядчого документа	Структура документа
1	2	3
Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» [22]	Розпорядчий документ про облікову політику підприємства	Елементи облікової політики згідно з П(С)БО та застосування рахунків класу 8 «Витрати за елементами» або 9 «Витрати діяльності»
Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства [23]	Розпорядчий документ про облікову політику підприємства	– елементи облікової політики; – робочий план рахунків; – графік документообігу; – організація матеріальної відповідальності; – проведення інвентаризації; – додаток

Продовження таблиці 4

1	2	3
Швець В.Г. [24]	Про облікову політику	– нормативи та методичні принципи бухгалтерського обліку; – техніка бухгалтерського обліку; – організація бухгалтерського обліку
Загородній А.Г. [27]	Наказ про облікову політику	– розділ 1 «Облікова політика підприємства»; – розділ 2 «Організація обліку на підприємстві»
Пушкар М.С. [26], Бутинець Ф.Ф. [25]	Наказ про облікову політику	– розділ 1 «Організація роботи бухгалтерської служби»; розділ 2 «Методика обліку»; розділ 3 «Організаційно-технічні аспекти обліку»
Ю.О. Ночовна, В.А. Кулик [18]	Наказ про облікову політику	– вступна частина; – основна частина; – заключна частина; – додатки
Витчак І.В., Варчук О.А. [21]	Наказ про облікову політику	– загальні положення; – розділ 1 «Організаційні питання»; – розділ 2 «Організація обліку»; – розділ 3 «Організаційно-технічні аспекти»

ВИСНОВКИ

Отже, на основі проведеного теоретичного аналізу визначено, що облікова політика – це єдиний механізм управління обліковим процесом пов'язаний з організацією та веденням бухгалтерського обліку з метою забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень на підприємстві.

Визначено 4 етапи формування облікової політики підприємства: 1 етап «Організаційний»; 2 етап «Підготовчий»; 3 етап «Проміжний (робочий)»; 4 етап «Заключний».

Аналіз структури розпорядчого документа про облікову політику підприємства виявив, що Наказ про облікову політику може бути складений в загальній формі, а може містити розділи і додатки.

Отже, з вищеведеного можна виділити три основні проблеми формування облікової політики:

- відсутність національного стандарту П(С)БО «Облікова політика підприємства»;
- відсутність єдиного підходу до етапів формування облікової політики підприємств;
- відсутність єдиної чітко регламентованої структури розпорядчого документа про облікову політику підприємства.

Список використаних джерел

1. Верига Ю.А. «Облікова політика підприємства. Методичний аспект»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uccu.org.ua/bitstream.pdf>. с. 21–22.
2. Наказ Міністерства фінансів від 27.06.2013 № 635 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/3971-635.html>.
3. Закон України від 16.07.1999 р. № 996-Х I V «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»:

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO.aspx>.

5. Методичні рекомендації щодо облікової політики: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article%3Fart_id=364675&cat_id=363499.

6. Водоп'янова О. Облікова політика: починаємо новий рік. / О. Водоп'янова. // Дебет–Кредит. – № 05. – 2010.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/1cid04362.html>.

7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках і помилки»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/929_020.

9. Облікова політика: [навчальний посібник] / за ред. Г.М. Давидова. – К.: Знання, 2010. – 479 с.

10. Барановська Т.В. Облікова політика: рівні, суб'єкти, складові // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2003. – № 3 (25). – С. 18-26.

11. Бухгалтерський учет; под ред. П.С. Безруких. – М.: Высшая школа, 1999. – 563 с.

12. Організація бухгалтерського обліку // За ред. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 592 с.

13. Кучеренко Т. Регламентування облікової політики фінансової звітності / Т. Кучеренко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 5. – С. 24–34.

14. Шпак В.А. Облікова політика – складова організації бухгалтерського обліку / В.А. Шпак // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – Т. 1. – С. 203–205.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>.
16. План рахунків бухгалтерського обліку.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhoblik.org.ua/uchet/organizacziya-buhgalterskogo-ucheta/388-plan-rahunkiv.html>.
17. Інструкція про застосування плану рахунків.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
18. Ночовна Ю.О. «Сучасний стан та проблеми формування облікової політики підприємства» / Ю.О. Ночовна, В.А. Кулик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 776. – С. 141-146.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/VNULPM_2013_776_24.pdf.
19. Ганатишин Л.Б, Прокопишин О.С. «Організація обліку. Навчальний Посібник» Формування облікової політики підприємства.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15_23121064_545/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/formuvannya_oblikovoyi_politiki_pidpriyemstva.
20. Верига Ю.А., Кулик В.А., Ночовна Ю.О., Іванюк С.Ю. «Облікова політика підприємства: організаційний аспект»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/2015080265891/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblikova_politika_pidpriyemstva_organizatsiyniy_aspekt.
21. Varchuk O.A., Wytychak I.W. Accounting policies of innovative-active enterprise: concept and forming stages/ Міжнародна українсько-японська конференція з питань науково-промислового співробітництва, Том 2; 24 – 25 жовтня 2013 р. – Одеса: ОНПУ, 2013. – 20–21 с.
22. Лист Міністерства фінансів України «Про облікову політику» від 21.12.2005 р. № 31-34000-10-5/27793.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.2132.0>.
23. Методичні рекомендації щодо складання розпорядчого документа про облікову політику підприємства, затверджені наказом Мінагрополітики України від 17.12.2007 № 921.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua>.
24. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник. - К.: Знання, 2006 - 525 с.
25. Організація бухгалтерського обліку. Підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищих навчальних закладів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – 3-є вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2002. – 592с.
26. Пушкар М.С. Облікова політика і звітність. Навч. Посібник / М.С.Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 141 с.
27. Загородній А.Г.. Бухгалтерський облік: основи теорії та практики: Навч.посіб. – 4-те вид., перероб. І доп. – К: «Знання», КОО, - 2009. – 371 с.